



Våtmarksarbetet – vad är gjort, vad är
på gång ur ett nationellt och
europaperspektiv?

Ökat intresse i våtmarksrestaurering

- Före 2018 – huvuddelen av restaureringar utförda med finansiering från CAP
- 2018 – första våtmarkssatsning, motverka torka och vattenbrist men även näringsläckage
- 2021 – satsning inriktas mot utsläppsminskning.
- 2022 – Våtmarkssatsning permanentas med 200 Mkr/år fr.o.m. 2023
- 2023 – Förstärkt finansiering i budgetpropositionen: 155 Mkr 2024, 235 Mkr 2025, 375 Mkr/år 2026-2026





Naturvårdsverkets roll

- Samordnar våtmarksarbetet
- Pengafördelning
- Information och vägledning
- Kunskapsutveckling
- Miljöövervakning
- Våtmarksrapportering

Fokusområden för Naturvårdsverkets arbete

- Effektiv uppföljning av våtmarksåtgärder
- Målstyrd och tillräcklig finansiering
- Lagar och regler som underlättar åtgärdsarbetet
- Handläggare och utförare med rätt kompetens



Effektiv uppföljning

- Det finns fyra myndigheter som jobbar med ekonomiska styrmedel för våtmarksrestaurering
- Alla samlar in uppgifter om våtmarksprojekt, dock inte standardiserat
- Vi behöver bli bättre på att mäta effekterna av våtmarksrestaurering





Målstyrd & tillräcklig finansiering

- Ekonomiska styrmedel behöver ses över
- Ekonomiska incitament behöver utredas för att öka markägarentresset
- Effektuppföljningen hjälper oss identifiera de mest nyttskapande och kostnadseffektiva åtgärderna

Lagar och regler

- Lagstiftning är krångligt och svårt att förstå
- Bromsar åtgärdstakten med våtmarksrestaurering

Vad behövs?

- Vägledning, information och utbildning
- Utredning av regeländringar



Utbildning och samverkan



- Stöd till länsstyrelsernas handläggare
- Stöd till markägare - våtmarkssamordnare, åtgärdssamordnare och återvättningsplanerare centrala för framgång.
- Utbildning av konsulter och entreprenörer för att säkra rätt kompetens

Mål som styr arbetet

- Många mål (LULUCF, Art- och Habitatdirektivet, Vattendirektivet, Miljökvalitetsmålen...)
- Vägvalsutredningen (SOU 2020:4): 100 000 hektar skogsmark och 10 000 hektar jordbruksmark bör återvätas – förväntad utsläppsminskning 1 miljon ton till 2045
- Art- och Habitatdirektivet: Uppskattat restaureringsbehov 500 000 hektar

Åtgärdsarbetet i siffror

Hydrologisk restaurering i siffror

- Statlig finansiering har mellan 2010-2023 resulterat i:
 - Ca 8500 hektar restaurerade eller anlagda våtmarker
 - Ca 8000 hektar restaurerade torvmarker
- Restaureringar som vegetationsröjning är svåra att kvantifiera ingår inte i dessa siffror





Våtmarksrestaurering som klimatåtgärd

- Regeringen ser våtmarksrestaurering som en viktig klimatåtgärd för att minska växthusgasutsläpp
- Hittills har utsläppsminskningar på ~12500 ton koldioxidekvivalenter uppnåtts (2021, 2022 och 2023)
- Skogsstyrelsen har huvuduppdrag för återvätning i klimatsyfte

Beräknad utsläppsreduktion SMED SLU

Tabell 1. Beräknad utsläppsreduktion för återväntning 2023 (positiva värden anger utsläppsreduktion, negativa värden innebär en ökning av utsläppen).¹

Län	Antal objekt	Total areal (hektar)	Torvareal (hektar)	Utsläppsreduktion (ton CO ₂ e)
Blekinge	7	13	10	77
Dalarna	11	39	33	163
Gotland	7	7	1	-12
Gävleborg	10	75	68	84
Halland	19	29	17	126
Jämtland	3	11	11	12
Jönköping	30	82	68	423
Kalmar	108	94	39	180
Kronoberg	30	21	18	164
Norrbottnen	16	75	67	25
Skåne	102	209	46	115
Stockholm	6	13	5	14
Södermanland	21	188	48	404
Uppsala	7	24	19	148
Värmland	12	200	81	-114
Västerbotten	21	70	63	37
Västernorrland	15	168	126	161
Västmanland	16	148	101	709
Västra Götaland	44	109	94	990
Örebro	64	400	317	2114
Östergötland	39	93	68	273
Totalt	588	2 067	1 301	6 092

Siffror för 2023



Resultat – Areal per stödform

Siffror för 2023

Stödformer	Area ha
annan stödform	94,9
EU:s miljöprogram LIFE	10,3
landsbygdsprogrammet	167,4
lokala naturvårdssatsningen, LONA	364,9
lokala vattenvårdsprojekt, LOVA	289,4
åtgärder för naturtypsrestaurering	2121,5
åtgärdsprogram för hotade arter	37,2
SFV	3,1
FFV	76,5
Skogsstyrelsen återvätning	114,7
Totalsumma	3279,8
NV:s bidrag	2728,2

- Att genomföra åtgärder för att återväta utdikade våtmarker - Skogsstyrelsen

Resultat – Syfte

Siffror för 2023

Huvudsyfte	Antal initiativ	Ekosystemtjänst	Fördelning i %
Öka naturliga våtmarksnaturtyper	154	<i>Biologisk mångfald</i>	
Gynna rödlistade arter	114	<i>Biologisk mångfald</i>	
Gynna arter generellt	97	<i>Biologisk mångfald</i>	
Förbättra grön infrastruktur	1	<i>Biologisk mångfald</i>	69,6
Vattenkvalitet minska näringsämnen	65	Vattenrening	
Vattenkvalitet minska miljögifter	2	Vattenrening	12,7
Minska klimatpåverkan	52	Kolbindning	9,9
Ökad vattenhushållning	32	Vattenreglering	
Minska risk för torka	5	Vattenreglering & Skydd mot effekter av extremväder	
Minska risk för översvämning	2	Vattenreglering & Skydd mot effekter av extremväder	
Ökad grundvattenbildning	1	Vattenreglering & Vattenförsörjning	7,6
Öka tillgänglighet, rekreation och naturupplevelse	1	Tillhandahållande av naturmiljöer för friluftsliv och rekreation	0,2
Totalsumma	526		



EU-förordningen om restaurering av natur

10 september 2024 – för våtmarksträff i Kalmar

Conny Jacobson, Skötselenheten, Naturvårdsverket



Vad innebär förordningen?

Skapar ett ramverk för hur medlemsstaterna ska vidta restaureringsåtgärder som för EU som helhet ska omfatta minst 20 % senast 2030 och senast 2050 alla ekosystem som behöver restaureras.

Flera bindande mål för medlemsstaterna med etappmål för 2030, 2040, 2050.

Både **aktiv och passiv** restaurering, och att områdena normalt inte får försämrats efter åtgärderna.

Stegvis ökande krav fram till 2050.



Syften med förordningen

Restaurering av ekosystem, livsmiljöer och arter på land och till havs, för

- långsiktig, säkrad återhämtning av biologisk mångfald och tålig natur
- att bidra till EU:s mål för begränsning av och anpassning till klimatförändringarna
- att bidra till att nå EU:s internationella åtaganden
- och att förbättra säkerheten för livsmedelsförsörjningen

Bindande mål för medlemsstaterna

Artikel 4 & 5: Naturtyper och arter som omfattas av EU:s naturvårdsdirektiv m.fl. (land, sötvatten, kust och marint, inom Natura 2000 och utanför)

Artikel 8: Urbana miljöer (krontäckning, andel grönyta)

Artikel 9: Vattendrag (inventera o åtgärda vissa artificiella barriärer för fritt strömmande vattendrag, **återställda naturliga funktioner för svämplan**)

Artikel 10: pollinatörer (öka mångfald & vända negativ trend till 2030, därefter förbättring till uppnådd målnivå. Och övervaka i enlighet med EU-metod.)

Artikel 11: övrigt jordbrukslandskap (ökning för minst två av tre indikatorer: gräsmarksfjärilar, lager av organiskt kol i mineraljord på åkermark, andel jordbruksmark med landskapselement som gynnar biologisk mångfald. Ökning av jordbruksfåglar, **återvätning av dränerad torvmark**)

Artikel 12: övrig skogsmark (ökning av skogsfåglar, samt 6 av 7 indikatorer: stående död ved, liggande död ved, andel skogsmark med olikåldrig struktur, skoglig konnektivitet, **lager av organiskt kol**, andel skogsmark som domineras av inhemska trädarter, trädslagsblandning)

Artikel 13: bidra till att på EU-nivå plantera 3 miljarder träd



Planera, revidera, rapportera m.m.

Artikel 14: Framtagande av nationella planer för restaurering (kartering, kunskapsuppbyggnad, kvantifiering åtgärdsbehov, nivåer för indikatorer , överväga synergier med andra regler, m.m.)

Artikel 15: Innehåll i nationella restaureringsplanerna (kvantifiering av mål i artikel 4-10, planerade åtgärder, kopplingar till andra regler inkl t.ex. förvaltningsbehov i fiskeripolitiken, finansiering)

Artikel 16-17: När planen ska skickas in, hur KOM ska bedöma den.

Artikel 18: koordinering med EU:s fiskeripolitik

Artikel 19: Revideringar av nationella planerna (senast 2032, 2042, ... men oftare om övervakningen enligt artikel 17 visar att mer åtgärder behövs)

Artikel 20: Övervakning av tillstånd, trender etc

Artikel 21: Rapportering (minst vart tredje år: ytor som berörs av restaurering, ytor avsevärd försämring, genomförandet av nationella planerna, kompensationsåtgärder m.m.)

Artikel 22-24, 26-28: Om ändringar av bilagor, delegerat mandat, kommitté, översyn, tillfälligt upphävande och ikraftträdande av förordningen

Artikel 25: vissa energiprojekt ska vara "väsentligt allmänintresse" i Natura 2000.



Artikel 4 i mer detalj (sida 1 av 2)

4.1 Restaurering av befintliga naturtypsförekomster från inte gott till gott tillstånd (90 % till 2050, 60 % till 2040, 30 % till 2030)

4.2 och 4.3 Lägre krav (>80 % 2050) för mycket vanliga & spridda naturtyper

4.4 Återskapa naturtyper i syfte att uppnå gynnsam referensareal

För 4.1 och 4.4 gäller 2030-målen ytan för *alla* naturtyper i bilaga 1, för 2040 och 2050 gäller målen *per ekosystemgrupp* (våtmarker, marint, skog etc).

4.5 och 4.6 Möjlighet till lägre krav åtgärder för återskapande (ner till 90 %) om inte 100 % är möjligt till 2050.

4.7 Restaurera livsmiljöer för arter (det som behövs utöver naturtyperna)

4.8 Ytor att restaurera ska väljas efter bästa möjliga kunskap (naturvårdsgrundad)



Artikel 4 i mer detalj (sida 2 av 2)

4.9 **Karterade naturtyper med känt tillstånd senast 2030**
(2040 för de sista 10 %)

4.10 Beakta konnektivitet och listade arters behov

4.11 **Fortsatt förbättring** av områden aktuella för restaureringsåtgärder (tills tillräckligt bra)

4.12 **Eftersträva att hindra betydande försämring** av existerande naturtyper eller ytor som behöver restaureras

4.13 Undantagsmöjlighet: Hindra försämring på biogeografisk skala i stället för på alla platser, om villkor uppfylls.

4.14-15 villkor undantag utanför N2000, t.ex. naturkatastrofer.

4.16 villkor undantag inom N2000, t.ex. 6.4-prövning habdir.

4.17 **Kontinuerlig ökning** areal naturtyp i gott skick, och en positiv trend för livsmiljöer för arter till målnivåer nås.



Artikel 9 i mer detalj

9.1 och 9.2: Inventera och avlägsna artificiella hinder för konnektivitet i ytvatten

9.3 komplettera avlägsnandet av artificiella hinder med de åtgärder som är nödvändiga för att förbättra de naturliga funktionerna hos de tillhörande svämplanen

9.4 säkerställa att konnektivitet och de naturliga funktionerna hos tillhörande svämplan som har restaurerats bibehålls



Artikel 11 i mer detalj

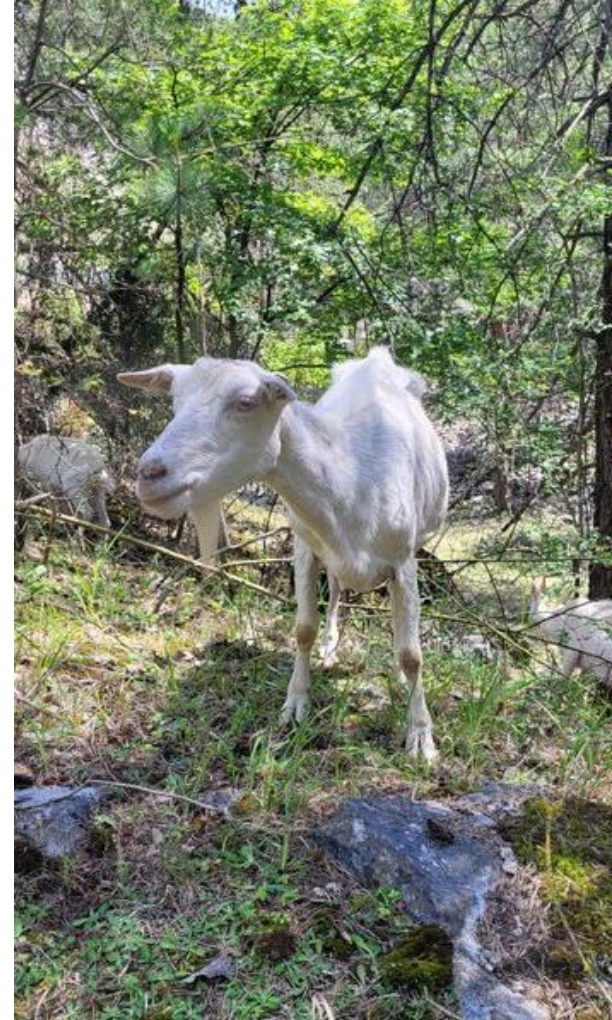
11.1 Genomföra åtgärder för att förbättra den biologiska mångfalden i jordbruksekosystem med beaktande av bl.a. tryggheten för livsmedelsförsörjningen.

11.2 Åtgärder för ökning av 2 av 3 indikatorer: gräsmarksfjärilar, lager av organiskt kol i mineraljord på åkermark, andel jordbruksmark med landskapselement som gynnar biologisk mångfald.

11.3 Åtgärder för ökning av jordbruksfåglar

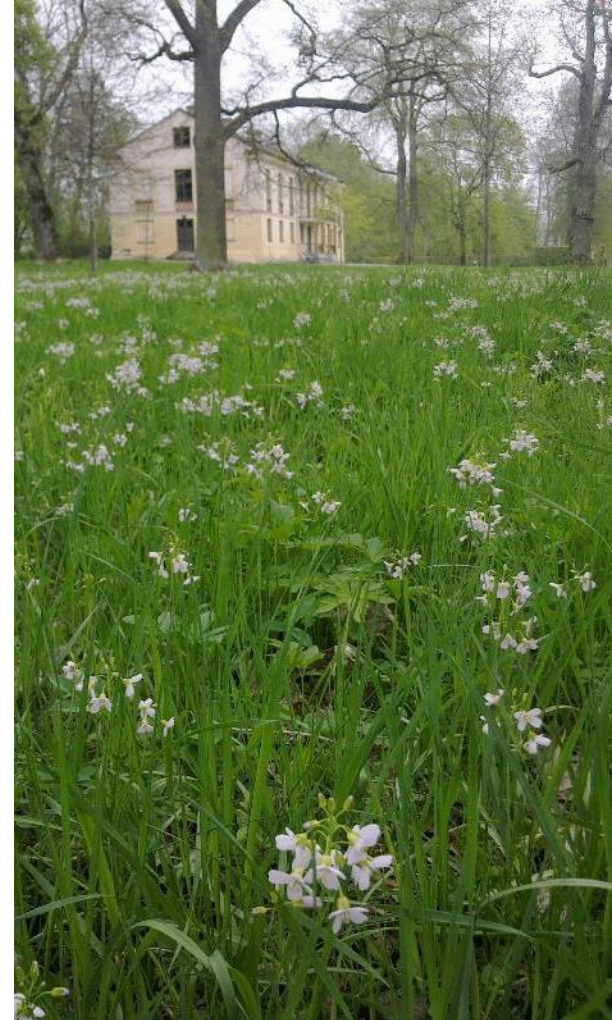
11.4 Återställa dränerad torvmark, bl.a. med återvätning. Etappmål 2030, 40, 50. Om vederbörligen motiverat i nationella planen kan ytan att återväta minskas.

Återvätning av torvmark som används inom jordbruket får minskas om sådan återvätning sannolikt kommer att ha en betydande negativ inverkan på infrastruktur, byggnader, klimatanpassning eller andra allmänintressen och om sådan återvätning inte kan ske på annan mark än jordbruksmark.



Processen framåt

- Förordningen är gällande sedan 18 augusti.
Se [Förordning - EU - 2024/1991 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj)
- Förordningen är direkt bindande för alla medlemsstater, men nationell planering behövs, ansvarsfördelning m.m.
- Flera olika krav som börjar gälla vid olika tidpunkter, vissa direkt, andra senare
- Nationella restaureringsplaner ska tas fram (se nästa sida)
- Parallellt med att planen tas fram behöver restaurering påbörjas och bättre kunskapsunderlag tas fram.
- I budgetunderlaget till regeringen för 2025-2027 bedömde Naturvårdsverket att ytterligare finansiering krävs för att uppfylla förordningens krav i skyddad natur.



Nationella restaureringsplaner

- Omfattande arbete. Kunskapskrav, samverka, konsultera osv
- Till EU-kommissionen senast 1 september 2026 + granskning & revidering max ett år
- Ska gälla till 2032-2050 och uppdateras åtminstone 2032, 2042
- Del A: Formalia, beskrivningar av kopplingar till andra policyområden, hur planen tagits fram m.m.
- Del B: Översiktliga restaureringsplaner för alla berörda naturtyper och arter. Bl.a. målnivåer för yta av naturtyp i gott skick, mål för återskapande och kunskapsförsörjning.
- Del C: Åtgärdslistor med koppling till mål, uppföljning och finansiering.



Att känna till

- [Temasida om våtmarker](#)
- [Webbinarieserie om våtmarker](#)
- [Vägledning för våtmarksbyggare](#) (juridik)
- [Vägledning för naturbaserade lösningar](#)
- Kunskapsunderlag från [SGU](#) och [SMHI](#) tars fram
- [Forskningsprojekt om våtmarker](#)
-



Tack! Frågor? matti.ermold@naturvardsverket.se; 010- 698 15 17



SWEDISH ENVIRONMENTAL
PROTECTION AGENCY